

พระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือน BUDDHISM AND CIVIL SERVICE PROFESSIONS

¹กริชชัย ธรรมสอน และ ²พระครูวรารณวิฑูรย์

¹Krichchai Thumasorn and ²Phrakruworawanwithun

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

¹Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus, Thailand

¹Corresponding Author's Email: 6410105001@mcu.ac.th

Received: 2022-05-10

Revised: 2022-08-10

Accepted: 2022-08-30

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาล และ 2) เพื่อนำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยปัจจุบัน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แหล่งข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นไปที่หลักพุทธศาสนากับการประกอบอาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาลและในปัจจุบัน โดยตรงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และตอบปัญหา

จากการวิจัยพบว่า 1) ในสมัยพุทธกาลไทยได้นำพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เมื่อประเทศชาติประสบกับปัญหาที่ยุ่งยาก ก็ได้นำเอาหลักธรรมนั้นมาช่วยแก้ปัญหาได้ทำให้บ้านเมืองสงบสุข โดยเฉพาะในระบบราชการต่าง ๆ เนื่องจากข้าราชการเกิดขึ้นนับแต่มีประเทศรัฐชาติ โดยเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายในการบริหารประเทศ เพื่อรักษาความสงบและจัดระเบียบสังคม และ 2) ปัจจุบันเป็นการปฏิรูประบบราชการยุคใหม่ จึงเป็นการปฏิบัติโดยส่วนร่วม เพื่อเป็นการบริการให้สังคมโดยรวม สนองความต้องการของประชาชน และเกิดความพอใจเป็นไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและยึดเหนี่ยวจิตใจในวิชาชีพ พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นสื่อกลางในสังคมให้ทุกคนพัฒนาตนเองโดยเท่าเทียมกัน และเข้าถึงประโยชน์สุขได้ ฉะนั้น การดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ จำต้องมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ เพื่อเกื้อหนุนจุดหมาย เพื่อบรรลุภารกิจและปณิธานของวิชาชีพ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การให้ผู้บริหารมีงานทำทุกคน จะทำให้ลดปัญหาผิดศีลธรรม จาริตประเพณีของสังคม หรือการปลูกฝังศีลธรรมแก่ประชาชน และการส่งเสริมบุคคลที่ประกอบอาชีพที่สุจริต

คำสำคัญ: พุทธธรรม; วิชาชีพ; ข้าราชการพลเรือน

Abstract

This article's goals are to 1) examine Buddhism and public service occupations in the Buddha's day and 2) apply Buddhist concepts to civil service occupations in the modern era. The Tipitaka, comments, documents, and additional research were used as data sources for this qualitative study. To achieve the goals and provide the answers, the researcher's data analysis will directly address the civil service professions in the Buddhist era and the present as well as Buddhist ideals.

The study discovered that, 1) Thailand's predecessors used Buddhism as a mental anchor and embraced it as the country's official religion. The country was brought back to peace by using Buddhist teachings to help resolve any challenging issues that might have arisen. Since the country's founding, civil servants have emerged as one of the mechanisms for determining policy in the administration of the nation in order to protect peace and social order, and 2) The reform of the new bureaucratic system is currently underway, so it is a participatory practice with the goal of serving society as a whole, meeting people's needs, and being satisfied in accordance with the four Sangahavatta principles to foster unity and keep the mind focused on the profession. Buddhism is regarded as a social medium that enables everyone to develop equally and have access to advantages and happiness. So, in order to promote the objectives and fulfill the mission and aspirations of the profession, Dharma must serve as a guide in all aspects of professional life. According to study, it is important to engage all executives in order to address immoral behavior, instill morality in society, and reward those who pursue morally upright careers.

Keywords: Buddhism; Profession; Civil Service.

บทนำ

คำว่าอาชีพตามพระพุทธศาสนา คือการทำมาหากินตามที่ตนเองถนัดหรือชอบ โดยมีค่าตอบแทนเป็นค่าจ้างหรือเงินเดือน สำหรับคำว่าวิชาชีพความชอบหรือถนัด โดยได้ค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง หรือเงินเดือน สำหรับคำว่า วิชาชีพ เป็นคำสนธิที่มีทั้งวิชา และชีพ ที่มีความไม่ธรรมดาตรงที่มีใช้อาชีพธรรมดา แต่ประกอบด้วยวิชา อาชีพตามหลักพระพุทธศาสนามีได้หมายรวมถึง เป็นการยกย่องให้เป็นวิชาชีพทั้งหมด แต่มีเพียงบางอาชีพเท่านั้นที่

ได้รับเกียรติและถือว่าเป็นวิชาชีพ และเรียกว่า Profession ที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ กล่าวถึง วิชาชีพ หรือรวมคำเป็นอาชีพปฎิญาณขึ้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ต้องปฎิญาณตนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือและ ปฏิบัติ ให้เป็นบรรทัดฐานต่อวิชาชีพของตนเอง ตัวอย่างวิถีชีวิตในสมัยพุทธกาลคือ นักบวช ที่ปฏิบัติและมีระเบียบวินัย หลังจากนั้นต่อมาก็เป็นวิถีชีวิตของการเป็น นักกฎหมาย เป็นต้น (Kankratok, 2012)

อาชีพข้าราชการพลเรือน เป็นวิชาชีพที่ช่วยในการขับเคลื่อนประเทศและถือได้ว่าเป็นกลไกหลักของรัฐ ชาติในการช่วยผลักดันและขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ และช่วยส่งเสริมประเทศในทุกทิศทาง โดยผู้ที่มีความต้องการจะ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนนอกจากจำเป็นต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แล้ว ยังจำเป็นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานกำหนดตำแหน่งด้วยเช่นกันในปัจจุบัน หากกล่าวถึงในสมัยพุทธกาลนั้น ได้ปรากฏอาชีพอยู่ในคัมภีร์ พระไตรปิฎกอรรถกถา เป็นจำนวนมาก เช่น อาชีพหมอ อาชีพผู้พิพากษา หรืออาชีพที่ทำงานให้กับประเทศ อาชีพ ทหาร ตำรวจ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอาชีพที่ถือได้ว่ามีเกียรติและศักดิ์ศรี ทั้งนี้แม้จะมีตำแหน่ง ยศถาบรรดาศักดิ์ใด แต่บุคคลที่กล่าวมานั้นก็สามารถดำรงชีวิตด้วยความสุข และบุคคลที่ประกอบอาชีพบางอย่าง ดังที่กล่าวมา ก็สามารถที่จะบรรลุคุณธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาได้ ประเด็นปัญหา สำคัญคือ บุคคลเหล่านี้ ประกอบอย่างไร และมีเป้าหมายอะไร (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016)

วิชาชีพเป็นอาชีพที่ต้องได้รับการศึกษาและฝึกฝนพิเศษ โดยเฉพาะที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาพบว่า คำว่าวิชาชีพคืออาชีพของคนที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง เช่น อายุรแพทย์ หรือ หมอยา เป็นแพทย์ประเภท ประกอบยาให้กับคนไข้ หรือ ศัลยแพทย์ ที่เป็นแพทย์และทำหน้าที่ศัลยกรรมในสมัยพุทธกาล และเป็นอาชีพที่ ได้รับการยกย่องเป็นอย่างสูง สามารถพิจารณาได้จากหมอชีวกโกมารภัจจ์ ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก จากประชาชนในสมัยนั้น สำหรับคำว่าข้าราชการหรืออาชีพรับราชการ ยังคงเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับเป็น อย่างมาก เนื่องจากบางตำแหน่งอาจทราบได้ทันทีว่าเป็นอาชีพราชการ แต่บางตำแหน่งจำเป็นต้องพิจารณาจาก ลักษณะอื่น ๆ ประกอบ โดยแบ่งเป็นฝ่ายทหารที่มีหน้าที่รบและป้องกันประเทศ ที่แบ่งออกเป็น 4 ส่วน เรียกว่า จาตุรงคินีเสนา ได้แก่ พลช้าง พลม้า พลรถ และพลราบ และได้แบ่งย่อยออกเป็นกองถือธง กองจัดกระบวนทัพ กองเสนาธิการ กองตะลุมบอน กองพลาธิการ กองทหารโลหะ กองเกราะหนัง กองทหารหาญ และกองทหารทาส นอกจากนี้ ยังมีฝ่ายทหารอื่น เพื่อประโยชน์ของสงคราม และอัสสาจารย์ ทำหน้าที่ฝึกม้าเพื่อใช้ในการเทียมรถ หรือเพื่อการสงคราม และวิชาชีพอื่น ๆ อีกมากมายที่มีความเชี่ยวชาญและมีความพร้อมในการรับมือกับสงคราม ต่าง ๆ ของประเทศชาติ ทั้งนี้ วิชาชีพที่เรียกว่า นายขมังธนู เป็นนักรบพวกหนึ่งที่ใช้ธนูเป็นอาวุธในการรบ และเป็น บุคคลที่ได้รับการยกย่องนับถือมากในสมัยพุทธกาล อาจเนื่องจากสมัยนั้น ธนู หรือศรเป็นอาวุธอย่างเดียวที่ใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพในระยะไกลและใช้กันอย่างกว้างขวาง ฉะนั้นผู้ที่เชี่ยวชาญการยิงธนูจึงได้รับการยกย่อง กล่าวคือ หากพระราชามีนายขมังธนูมากเท่าไรยิ่งทำให้เกิดความน่าเกรงขามมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น คำว่า ฝ่ายพลเรือน ยังเป็นวิชาชีพประเภทที่มีหน้าที่ช่วยพระราชาในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่เรียกว่าฝ่ายอำมาตย์ มีอิทธิพลและมีอำนาจเสมือนเป็นองค์พระราชา อำมาตย์ในสมัยนั้นแบ่งออกโดยหน้าที่เป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำมาตย์ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายการคลัง ทำหน้าที่ทางด้านการคลังหรือเศรษฐกิจ รวมถึงฝ่ายกิจการทั่วไป อาชีพข้าราชการพลเรือน สามารถกล่าวได้ว่าเป็นวิชาชีพสำคัญที่เป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งถือเป็นกลไกหลักของรัฐบาลในการช่วยผลักดันและขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ ในการช่วยส่งเสริมประเทศในทุกทิศทาง โดยผู้ที่มีความต้องการจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนนอกจากจำเป็นต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แล้ว ยังจำเป็นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งด้วยเช่นกัน

วิชาชีพข้าราชการพลเรือน เป็นส่วนสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างมากมาย เนื่องจากมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของพลเมืองในรูปของการบังคับใช้กฎหมาย ครอบคลุมกิจกรรมที่สำคัญสำหรับวิชาชีพนี้เพื่อเป็นหลักให้กับพฤติกรรมที่เป็นระบบของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องการพัฒนาประเทศ การจัดระเบียบและอำนวยความสะดวกแก่บุคคลในสังคม โดยข้าราชการรัฐจะมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเป็นธรรมและการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ การพัฒนาการให้บริการของรัฐ เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับการบริการเกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด และให้ความเชื่อถือต่อรัฐ ที่เป็นผลดีแก่สังคมโดยรวม มีคุณธรรมอันดีงามและบทบาทที่สำคัญให้เป็นข้าราชการพลเรือนที่ดีและยังคงอยู่คู่ประเทศเสมอ สรุปคือข้าราชการพลเรือนทุกคนจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาใช้เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือ และทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อประชาชนไทยทุกคน นำมาซึ่งเกียรติยศ ชื่อเสียง ความมั่นคงก้าวหน้าและความผาสุกของราษฎร ด้วยเหตุนี้ข้าราชการพลเรือนทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้หลักการทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการทำงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนไทย หรือนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ดีและน่าเชื่อถืออย่างสูงสุด เพื่อให้เท่าทันกับยุคสมัยที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (Office of the Civil Service Commission, 2021)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2016) ได้ให้ทัศนะของคำสอนพุทธศาสนาต่อการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางความประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็นอากาโศก ซึ่งว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงพึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมกัน และสร้างสัมพันธ์กันด้วยเมตตากรุณาโดยใช้ปัญญาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของเสรีภาพทางปัญญา ทำให้ผู้คนสามารถอยู่ในโลกได้โดยไม่ยึดติดกับทางโลก ฉะนั้นจึงเป็นหลักสำคัญในการครองตนของเหล่าข้าราชการ ซึ่งศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติจึงมีความสัมพันธ์ผูกพันกับคนไทยมานานายกที่จะแยกออกจากกันได้ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นที่มาของขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมอันงดงามของประเทศไทย มุมมองในด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของคนไทยจะมีหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับเสมอ การที่ข้าราชการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องช่วยในการปฏิบัติงานทุกด้าน เป็นการหลอมรวมความเชื่อและแนวคิดในเชิงจริยธรรมของผู้คนในสังคมเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ตามทฤษฎี ทำให้การดำเนินการของข้าราชการผู้นั้นกระทำอยู่บนพื้นฐานที่สอดคล้องกับความเชื่อถือ การยอมรับของผู้ร่วมสังคม ตลอดจนสร้าง

ความพึงพอใจและความสบายใจให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรที่สามารถทำงานภายใต้กรอบหลักธรรมอันจะสร้าง ศรัทธาทำให้องค์กรสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีได้ตามที่ต้องการ และหลักพุทธธรรมที่ชื่อว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสงเคราะห์แก่กัน เป็นหลักคำสอนที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของ ข้าราชการเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะเป็นหลักธรรมที่คำจูนจิตใจคนในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ในการอยู่ร่วมกัน มนุษย์ล้วนมีความคาดหวังที่จะเป็นที่รักใคร่ของผู้คนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุก ๆ คน สร้างประเทศให้เป็น สังคมที่เปี่ยมไปด้วยความสุข

กล่าวโดยสรุปว่า ข้าราชการเป็นบุคคลที่สามารถมอบทั้งคุณและโทษให้แก่ประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นหัวหน้าหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะต้องมั่งคั่งคุณธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างสูงในการควบคุม และบริหารงาน อีกทั้งจะต้องเป็นแบบอย่างที่น่าเคารพต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหัวหน้า หน่วยงานราชการบกพร่องด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงาน การกระทำเหล่านั้นจะส่งผลเสียต่อ หน่วยงานราชการนั้น ๆ เป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น เกิดประสิทธิภาพการทำงานตกต่ำ คอยแต่จะเอาเปรียบ ประชาชน กระทำการทุจริต ประพฤติแอ่อยู่เสมอ ปัญหาเหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน แต่ยังไม่ได้รับการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้หมดไปจากระบบราชการไทยได้ ถึงแม้จะมีความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา ช่วยในการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะสามารถทำให้ หน่วยงานราชการมีมาตรฐานการทำงานที่ดีขึ้นได้ สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดคุณธรรมและจริยธรรมใน การปฏิบัติงาน (Leelakitpaisan, 2008) บทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้า กับการบริหารงานหรือการปฏิบัติงานในหน่วยงานของข้าราชการซึ่งเป็นงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เพื่อให้เป็นมาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนหรือผลักดันให้บุคลากรเหล่านี้ได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ตลอดจนชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง ให้เป็นหน่วยงานที่เป็นเลิศทางคุณธรรมและจริยธรรม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่วิชาชีพราชการพลเรือน เป็นวิชาชีพของไทยที่มีบทบาทที่ สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการนำพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวไทย มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงสมัยปัจจุบัน และนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพข้าราชการพลเรือนโดย สุจริต ให้การบริการแก่ประชาชนและรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดี มีประโยชน์ที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับในสังคมและ ประเทศชาติ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย ความสำคัญของพระพุทธศาสนามีบทบาทต่อการ ประกอบวิชาชีพข้าราชการพลเรือนของบุคคลในสมัยพุทธกาล และเพื่อให้เห็นถึงหลักของพระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ในสายวิชาชีพข้าราชการพลเรือนนี้ในสมัยปัจจุบันอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงหลักพระพุทธศาสนาใน วิชาชีพสมัยพุทธกาลให้เข้ากับสมัยปัจจุบันนี้ได้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะประกอบอาชีพของ ข้าราชการพลเรือน หรือประชาชนชาวไทยทุกคนที่ประกอบวิชาชีพ หรืออาชีพอื่น ๆ ในปัจจุบันอย่างสุจริตและมี ความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาล
2. เพื่อประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ อันได้แก่ พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล โดยศึกษาในด้านหลักธรรมคำสอน ด้านหลักธรรมในการประกอบวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนากับการประกอบวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันโดยตรงรวมทั้งศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้นโดยการทำความเข้าใจ นำเสนอความเห็นของผู้วิจัย พร้อมทั้งให้ได้แนวคิดตามประเด็นการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการประกอบวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันตามหลักของพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้นำผลเหล่านั้นมาสรุปการวิจัยและนำเสนอเป็นข้อมูลที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยทำการสรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาล ผลการวิเคราะห์พบว่า วิชาชีพข้าราชการพลเรือนตามหลักพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลได้มีวิวัฒนาการตั้งแต่ช่วงต้นของวิวัฒนาการ โดยอาชีพแรกที่ได้มีขึ้นตามธรรมชาติคือ อาชีพนาข้าวสาลี และต่อมากลายเป็นอาชีพตามที่ปรากฏอยู่ในอัครคัมภีร์ โดยหลังจากนั้นเมื่อมีจำนวนประชากรมากยิ่งขึ้น ก็ได้เกิดอาชีพขึ้นมากมาย และเป็นไปตามวิวัฒนาการของยุคสมัย ตามจำนวนประชากรที่เริ่มจากสังคมที่มีอาชีพเกษตรกรรม จนไปสู่ยุคที่มีอุตสาหกรรม ซึ่งในสมัยของพระพุทธเจ้าได้มีระบบแบบมีชนชั้น เนื่องจากการพัฒนามีเพิ่มมากขึ้นของอาชีพและฐานะทางสังคม จึง

ได้กลายมาเป็นวรรณะ ทั้ง 4 วรรณะ ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพทย์ และศูทร (Phra Brahmagunabhorn, 2013)

อย่างไรก็ตาม สมัยพุทธกาล ได้แบ่งอาชีพออกเป็นสามอาชีพ และมิถาชีพ ซึ่งสามชีพเป็นการประกอบอาชีพที่ดี เป็นอาชีพที่มีคุณค่าในตัวเอง เหมาะกับการประพฤติปฏิบัติ ส่วนมิถาชีพ เป็นอาชีพที่ไม่สมควรทำ และไม่ควรนำมาปฏิบัติ เนื่องจากในพุทธจริยศาสตร์ทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้ประกอบสามชีพเป็นผู้ประกอบอาชีพโดยไม่หวังผลตอบแทน และถือเป็นการประกอบอาชีพที่สุจริตมีมูลค่าอยู่ในตัวอยู่แล้ว เนื่องจากนักจริยศาสตร์ให้ความสำคัญกับความสุขในการประกอบอาชีพ หรือ การทำให้พ้นทุกข์ คือสิ่งที่มนุษย์ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดและมีคุณค่าอยู่ในตัวของมันเอง แต่ก็ยังมีมูลค่าอยู่นอกตัวของมันได้คือค่าตอบแทนเพื่อนำเงินในการประกอบอาชีพเหล่านั้นมาทำให้หลุดพ้นความทุกข์ หรือนำมาใช้ประทังชีวิตของตนเอง และครอบครัวนั่นเอง

ผลการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมพบว่า การประกอบวิชาชีพข้าราชการพลเรือน มีลักษณะทั่ว ๆ ไป ทุกอาชีพยังคงนำพระพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายหลักในการประกอบอาชีพ หรือนำมาประพฤติปฏิบัติ เพียงแต่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะนำมาใช้หรือปฏิบัติตามหรือไม่ เนื่องจากพระพุทธศาสนานั้นมีจุดมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ (Phra Brahmagunabhorn, 2013) คือ 1) อุตตทัตถะอัน หมายความว่า การบรรลุจุดหมายในชีวิตตน ที่ตนเองได้รับประโยชน์ 2) ปรัตถะประโยชน์ หมายความว่า การให้ประโยชน์ต่อผู้อื่น และ 3) อุภยัตถะ หมายความว่า ประโยชน์ที่ทั้งตนเองและผู้อื่นได้รับร่วมกัน อย่างไรก็ตาม

การปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา มีกฎเกณฑ์ชัดเจนคือ การทำผิด การทำถูก หรือการทำบุญ และการทำบาป ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ระดับคือ 1) ระดับโลกียธรรม ที่เป็นธรรมของคนธรรมดาทั่วไป ให้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ละเลิกกิเลสต่าง ๆ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และ 2) ระดับโลกุตระธรรม เป็นธรรมอันไม่ใช่วิสัยของโลก แต่กลับกลายเป็นหลักในการปฏิบัติของพระอริยะ เนื่องจาก ขั้นสูงสุดของพระอริยบุคคลนี้ก็คือพุทธจริยธรรม ที่เป็นผู้ทำให้จิตใจเจริญก้าวหน้าจนก่อให้เกิดปัญญา ที่จะละกิเลสทั้งปวงหรือสังสารวัฏได้แน่วแน่ ที่อยู่นอกส่วนบุญและส่วนบาป และเป็นผู้ที่ถือว่าได้บรรลุเป้าหมายอันสูงสุดในชีวิต เป็นหลักของความประพฤติที่มีในลักษณะที่แน่นอนตายตัวและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

กล่าวโดยสรุปว่า ในสมัยพุทธกาลวิชาชีพข้าราชการพลเรือน เป็นอาชีพที่ยังคงยึดหลักพระพุทธศาสนาที่ถือว่ามีความดีมีคุณค่าอยู่ในตัวมันเองอยู่แล้ว ดังการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ยึดหลักว่า เป็นบุคคลที่เมื่อได้ประกอบอาชีพแล้วมีความสุข โดยไม่ได้คำนึงถึงค่าตอบแทนของการทำอาชีพ ขอแค่ทำแล้วมีความสุข ในเรื่องนี้ อาจมองให้เห็นถึงอาชีพซึ่งก็ถือว่ามีความดีมีคุณค่าในตัวเองอยู่แล้ว อาจจะเป็นเพราะจาก การมีความสุข หรือการทำให้ตนเองได้พ้นทุกข์ สิ่งที่มีมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว แต่หากว่าจิตมีความคาดหวังหรือความหวังในค่าตอบแทนอันสุจริตในการประกอบวิชาชีพ และนำค่าตอบแทนเหล่านี้ เพื่อนำไปแสวงหาซึ่งปัจจัย 4 เพื่อให้ชีวิตได้ประสบแต่ความสุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของการประกอบวิชาชีพ หรืออาชีพนั่นเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์พบว่า เมื่อคนเรารับหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาในชีวิตแล้วย่อมเกิดศีลธรรมในใจกันทุกคน ส่วนจะปฏิบัติได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติของแต่ละบุคคล (Ajahn Sumedho, 2551) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า คนเราทุกคนต่างทราบดีว่า ศีล คือ มาตรการ กฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับของการใช้ชีวิต เพื่อวิถีที่ติงามและสันติสุข แต่เนื่องจากเราไม่ได้ให้ความสำคัญต่อศีลเท่าที่ควร ผู้คนในสังคมปัจจุบันจึงได้ละทิ้งกฎเกณฑ์ของชีวิตไปจนหมดสิ้น และเอาแต่ธรรมมาปฏิบัติ เราจึงประสบปัญหาและได้รับความเดือดร้อน พระพุทธองค์จึงทรงวางกฎศีลธรรม ให้เป็นกลไกหรือแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาชีวิตและสังคม เพื่อวิถีชีวิตที่ติงามและเพื่อความผาสุกของชาวโลก

ในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงโปรดเกล้าพระราชทานหลักธรรมแก่ปวงชนชาวไทย เพื่อให้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติแก่บุคคลทั่วไปไว้ว่า คุณธรรมที่ควรจะศึกษาและนำไปใช้ในการปฏิบัติ ได้แก่ การรักษาความตั้งใจต่อตนเองที่จะนำไปปฏิบัติในสิ่งที่ถือว่าเป็นประโยชน์และเป็นธรรม การรู้จักข่มใจตน ให้มีความอดทน อดกลั้น และรู้จักอดออม ไม่กระทำไปในทางประพฤติชั่ว และละเว้นอบายมุข ความทุจริต และรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรมเหล่านี้หากข้าราชการพลเรือนคนใด ได้ประพฤติตามก็จะเกิดความเจริญงอกงามและสร้างความสุข ความร่มเย็น หรือมีการพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปดังที่ประสงค์ไว้แล้ว จากผลวิจัยคุณธรรมที่จำเป็นพื้นฐานสำหรับข้าราชการพลเรือน ดังที่ได้กล่าวในตอนต้น สามารถเรียงลำดับความสำคัญได้ 5 ประการ ดังนี้ 1) ซื่อสัตย์สุจริต และมีความจริงใจ โดยไม่คิดทรยศหรือคดโกง ไม่หลอกลวง ซื่อสัตย์ และมีความตรงไปตรงมาในทางที่ดี 2) จิตมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมในการให้บริการ เนื่องจากงานราชการเป็นงานบริการประชาชน ดังนั้นผู้ที่เป้นข้าราชการจึงต้องมีจุดมุ่งมั่นที่จะให้บริการต่อส่วนรวม มีความภาคภูมิใจในการรับราชการและรับใช้ส่วนรวม 3) ยุติธรรมและมโนธรรม โดยมีความเที่ยงตรงความชอบธรรมด้วยเหตุผล ความรู้สึกละอายใจ 4) ความละอายใจ ที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้ว่าการกระทำที่ไม่ถูกไม่ควรนั้นจะไม่เป็นการกระทำผิดทางวินัยหรือผิดกฎหมายก็ตาม 5) ธรรมจริยา เป็นการประพฤติเป็นธรรม ทั้งกาย วาจา และใจ 6) เสียสละ รู้จักเสียสละสิ่งของ น้ำใจ หรือแรงงานที่จะเป็นประโยชน์ในทางที่ดี ให้กับผู้อื่นด้วยความจริงใจ (Yodkaew, 2019)

สำนักงาน ก.พ. (OCSC) (2564) ได้ออกข้อบังคับของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2564 ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน มี 5 ข้อ อันได้แก่ 1) การมีจรรยาบรรณต่อตนเอง 2) ข้าราชการพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษาจริยธรรม 3) ข้าราชการต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามกฎหมาย ยังต้องยึดมั่นในจรรยาวิชาชีพนั้นด้วย 4) การจัดทำแนวทางปฏิบัติของข้าราชการ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด และ 5) ให้กรรมการพนักงานราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปฏิบัติงานอื่น ยึดถือปฏิบัติ ตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ด้วย

จากข้างต้นทั้ง 5 ข้อผู้ที่เป้นข้าราชการพลเรือนต้องเป็นผู้มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ คอยพัฒนาตนในทุก ๆ ด้าน โดยเรียกว่า คุณธรรมให้ถึงซึ่งความสำเร็จแห่งกิจการนั้น ๆ หรือ อิทธิบาท 4 (Phra Brahmagunabhorn, 2013) ได้แก่ 1) ฉันทะ การมีใจรักโดยมีความพอใจจะทำในสิ่งที่เป้นความชอบ 2) วิริยะ การมีความขยันหมั่นเพียร

3) จิตตะ การเอาใจฝึกฝน และ 4) วิมังสา การใช้ความรู้สอบสวนโดยพิเคราะห์หาเหตุผล ประกอบกับธรรมที่ให้เกิดความกล้า เรียกว่า เวสารัชชกรรมธรรม 5 (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พ.ศ. 2546 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้า 174) คือ 1) ศรัทธา การมีความเชื่อที่มีเหตุผล 2) ศีล การประพฤติตัวที่ถูกต้องดีงาม 3) พาหุสัจจะ การเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมามาก 4) วิริยารัมภะ การเริ่มลงมือกระทำความเพียรอย่างมั่นคงจริงจัง และ 5) ปัญญา การมีความรอบรู้ และเข้าใจในเหตุผลว่ารู้ถูกผิด รู้ที่จะมีจรรยาบรรณต่อหน่วยงานของตน

คุณธรรมที่สนับสนุนจรรยาบรรณหมวดนี้ ซึ่งตรงกับคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานว่าเป็นหลักครองตน ครองเรือน หรือที่เรียกว่า ขรवासธรรม 4 (Phra Brahmagunabhorn, 2013) 1) สัจจะ ที่มีความจริง และมีความซื่อสัตย์ 2) ทมะ เป็นการฝึกตนให้รู้จักควบคุมจิตใจ 3) ขันติ เป็นการมีความอดทน และ 4) จาคะ การมีความเสียสละ มีน้ำใจ ซึ่งธรรมะข้ออุเบกขา นี้จะต้องประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญอีก 4 ประการ ที่เรียกว่าออคติ 4 (Phra Brahmagunabhorn, 2013) ธรรมะอันไม่ก่อให้เกิดการลำเอียง ความไม่เที่ยงธรรม ความประหลาดที่ผิด ได้แก่ 1) ฉันทาคติ ที่มีความลำเอียงเพราะความชอบ 2) โทสาคติ ที่มีความลำเอียงเพราะเกลียดชัง 3) โมหาคติ ที่มีความลำเอียงเพราะความเขลา และ 4) ภยาคติ ที่มีความลำเอียงเพราะกลัว และควรปฏิบัติตนให้เป็นทีศรัทธา ไม่หาประโยชน์ในราชการธรรมะอันเป็นเครื่องสนับสนุนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณหมวดนี้ คือ หลักการ สงเคราะห์ หรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คน และรวมผู้คนด้วยความสามัคคี เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 (Phra Brahmagunabhorn, 2013) 1) ทาน การแบ่งปัน 2) ปิยวาจา การพูดอย่างรักกัน 3) อัตถจริยา การทำประโยชน์แก่เขา และ 4) สมานัตตตา การเอาตัวเข้าสมาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2013) ได้กล่าวถึงคำว่า วินัย ว่ามีขอบเขตความหมายกว้างมากมักใช้คู่กับคำว่า ธรรม ดังคำว่า ธรรมวินัย คำทั้งสองนี้จึงมีความหมายสัมพันธ์กัน และถือว่าความจริงของสิ่งทั้งหลายเป็นเรื่องธรรมดาตามธรรมชาติ คือ ธรรม ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่ ก็ยังคงเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าก็เพียงค้นพบและทรงประกาศและสั่งสอนให้เข้าใจง่ายเท่านั้น การจะให้หลักธรรมมีผลในทางปฏิบัติเป็นประโยชน์แก่หมู่มนุษย์ในสังคม จึงต้องนำธรรมนั้นมาจัดตั้งเป็นระบบระเบียบในหมู่มนุษย์ซึ่งเรียกว่า วินัย

จากความหมายวินัยในทางนามธรรมดังกล่าว วินัย ไม่ใช่แค่ตัวข้อปฏิบัติ หรือตัวแบบแผน แต่ต้องการให้มีลักษณะเชิงพระพจน์ที่แสดงออกมาจากพื้นฐานในจิตใจ ฉะนั้นการทำให้บุคคลใดมีวินัย ต้องมีการพัฒนาจิตใจไปด้วย เมื่อนำหลักธรรมอันเป็นคุณธรรมของผู้ปกครองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างที่เราเรียกว่า ทศพิธราชธรรม อันประกอบด้วย 1) ทาน เป็นการให้และแบ่งปันช่วยบุคคลอื่น 2) ศีล เป็นการรักษาความสุจริต ประพฤติดีงาม สวรรวมทางกายและวาจา 3) ปริจจาคะ เป็นการบำเพ็ญกิจด้วยความเสียสละ 4) อาชวระ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตซื่อตรง 5. มัททวะ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยที่ดีไม่ว่าอย่างไร มีความสุภาพ 6) ตปะ เป็นผู้ที่หลุดพ้นด้วยกิเลส ตัณหา 7) อักโกธะ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่เกรี้ยวกราดด้วยอำนาจความโกรธ

8) อวิหิงสา เป็นผู้ที่ไม่หลงในอำนาจ 9) ชันติชนะ เชี่ยวด้วยขันติ เป็นผู้ที่มีความอดทนต่องาน และ 10) อวิโรธนะ เป็นผู้ประพฤติดีตามหลักพระพุทธศาสนา

จากทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่า วิชาสี่พาราชการผู้ใด ผู้ปกครองหรือผู้นำใด ได้ยึดถือทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายเป็นพระราชสักการะแก่พระองค์ท่าน ก็จะมีผลให้ผู้นั้นพ้นจากการกระทำผิดวินัยได้ ดังจะเห็นได้ดังนี้

ทศพิธราชธรรม	วินัยข้าราชการพลเรือน
1. ทาน (การให้)	เป็นการให้อันเกี่ยวกับหน้าที่ของตนกับประชาชนที่มาติดต่อรับบริการกับทางราชการ
2. ศีล (ความประพฤติดี)	ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นแบบอย่าง มีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ประพฤติชั่ว หรือไม่รายงานเท็จ
3. ปริจจาคะ (การเสียสละ)	การอุทิศเวลาให้กับหน้าที่ราชการ มีความเสียสละและไม่หาประโยชน์ที่ทำให้เสียความเที่ยงธรรม
4. อาชวระ (ความเป็นผู้ซื่อตรง)	ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่โดยการรักษาความลับของทางราชการ
5. มัททวะ (ความสุภาพอ่อนโยน)	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพเรียบร้อยทั้งต่อข้าราชการด้วยกัน และต่อประชาชนที่มาใช้บริการ
6. ตบะ (ความเพียร)	มีความเพียรพยายาม และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ
7. อักโกธะ (ความถือเหตุผลไม่โกรธ)	ไม่ประพฤติชั่วและรักษาความสามัคคีระหว่างข้าราชการด้วยกัน
8. อวิหิงสา (ความไม่หลงระเหิรอำนาจ)	ไม่กตขี้นเมฆราชภูร และไม่หาผลประโยชน์จากการอาศัยหน้าที่ราชการให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น อันอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรม
9. ชันติ (ความอดทนต่อความลำบาก)	ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เกิดผลดี ให้เกิดความก้าวหน้าแก่ราชการ และไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
10. อวิโรธนะ (ประพฤติไม่ให้ผิดธรรม)	ปฏิบัติหน้าที่ราชการตามบทวินัยทุกข้อ ทุกมาตรา

ตารางที่ 1 การยึดถือทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ

สรุป ข้าราชการผู้ใดได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะถือได้ว่า มีหลักธรรมหรือोटตปะ กล่าวคือ เพื่อเป็นแนวทางเตือนสติให้มีสติยั้งคิด ให้ไตร่ตรองก่อนการกระทำใด ๆ ให้วิเคราะห์ว่าสิ่งที่ได้ทำนั้นเป็น

สิ่งที่ดี หรือชั่ว ถ้าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ละอาย หรือเกรงกลัว ในผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ซึ่งหากปฏิบัติตามหลักธรรมที่กล่าวมานั้น จะทำให้ข้าราชการผู้นั้นเป็นผู้ที่ประพฤติดี และไม่ผิดวินัย

องค์ความรู้ใหม่

พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะจากสมัยพุทธกาลหรือสมัยปัจจุบัน ส่วนใหญ่เน้นย้ำในเรื่องการประกอบวิชาชีพ ข้าราชการพลเรือนเรื่องอาชีพสุจริตเป็นเบื้องต้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดำเนินไป ตามหลักอาชีพที่สุจริตนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับอาชีพในอริยมรรคอันได้แก่ สัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็น องค์ประกอบหนึ่งของการดำเนินไปสู่การบรรลุธรรม หลีกเลียงจากมิจฉาอาชีวะ อันเป็นทางอบาย หายนะ สำหรับองค์ความรู้ใหม่ที่พบคือ 1) การให้ผู้บริหารในส่วนต่าง ๆ ของประเทศมีงานทำทุกคน จะทำให้ลดปัญหา ผิดศีลธรรม ผิดจารีตประเพณีของสังคม 2) การปลูกฝังศีลธรรมแก่คนในสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน 3) การส่งเสริมสนับสนุนบุคคลที่ประกอบอาชีพที่สุจริต และ 4) การสร้างจิตสำนึกในการใช้จ่ายที่เกินพอ สรุปคือ การเป็นคนที่มีพอดีและอยู่ในศีลธรรม ตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพข้าราชการพลเรือน โดยผู้วิจัยมีจุดประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาล และ 2) เพื่อศึกษานำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยก็ได้ปรากฏหลักธรรมหลายประการ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ถือว่าเป็นหนึ่งในคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้บุคคลยึดเหนี่ยวนำจิตใจกันและกัน หรือจะกล่าวว่าเป็นหลักในการครองใจคนนั้นก็ได้อะไรก็ตามยังมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่คอยเป็นแนวทางให้บุคคลทั่วไปหรือบุคคลที่เป็นข้าราชการพลเรือนนั้นได้ปฏิบัติตาม อย่างเช่น อธิปไตย 4 คุณธรรมให้ถึงซึ่งความสำเร็จนั้น ๆ ขรรวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมในการครองตน ครองเรือน หลักคำสอนพระพุทธศาสนาข้างต้นจึงมีความสัมพันธ์กับวิชาชีพข้าราชการพลเรือนบุคคลที่ปฏิบัติตามอาจมองเห็นถึงการมีความสุข คือการที่ทำให้ตนเองพ้นทุกข์ และประสบกับจุดมุ่งหมายของการประกอบอาชีพที่ตนมุ่งหวังนั้น โดยหลักธรรมทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ก็ได้สอดคล้องกับความเห็นของอาจารย์สุเมธ (Ajahn Sumedho, 2551) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่า คนเราทุกคนต่างทราบดีว่า ศีล คือ มาตรการ กฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับของการใช้ชีวิต เพื่อวิถีที่ดีงามและสันติสุข นอกจากนี้คำกล่าวของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2013) ก็มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของงานวิจัยในครั้งนี้ คือ การมีวินัยคือการที่เรามีพัฒนาการด้านจิตใจไปสู่การมีซึ่งธรรมวินัย และการมีวินัยจะเป็นประโยชน์แก่หมู่มนุษย์ในสังคม ซึ่งหลักพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้นก็สามารถส่งผลถึงหลักการปฏิบัติตนของบุคคลที่มีวิชาชีพข้าราชการพลเรือน รวมไปถึงบุคคลทั่วไปทุกคน

สรุป

1. วิชาชีพข้าราชการพลเรือนในสมัยพุทธกาลนั้นถือได้ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา นับแต่มีการริเริ่มอาชีพแรกตามที่ปรากฏอยู่ในอัครัญญสูตร ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งได้นำเอาหลักธรรมนั้นมาแก้ไขปัญหาคาความไม่สงบสุขที่เกิดขึ้นในประเทศชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอามาเป็นหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติของระบบข้าราชการพลเรือนไทย เพราะถือว่าข้าราชการพลเรือนไทยเป็นกลไกส่วนที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศซึ่งหลักธรรมก็อาจกล่าวไปถึงการทำผิด ทำถูก ทำบุญ ทำบาป ซึ่งก็อาจจะแบ่งเป็น 2 ระดับให้ข้าราชการพลเรือนได้ปฏิบัติตามระดับแรก เป็นธรรมที่ให้คนทั่วไปได้ปฏิบัติตาม เป็นการละเลิกกิเลสต่างๆ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ส่วนระดับที่สอง เป็นธรรมที่ผู้ทำจิตใจเจริญก้าวหน้าจนก่อให้เกิดปัญญาละทิ้งกิเลสทั้งปวง และถือได้ว่าเป็นผู้บรรลุเป้าหมายอันสูงสุดในชีวิตแล้ว

2. สมัยปัจจุบันยังคงถือได้ว่าพระพุทธศาสนายังมีบทบาทสำคัญเพื่อเป็นแนวทางให้ข้าราชการพลเรือนหรือบุคคลทั่วไปได้ปฏิบัติตาม อันได้แก่การไม่ประพฤติชั่ว รู้จักข่มใจตนให้มีความอดทน อดกลั้น รวมทั้งการละเว้นอบายมุขซึ่งหากข้าราชการพลเรือนผู้ใดได้ปฏิบัติตาม ก็จะสร้างความสุข ความมั่นคงในวิชาชีพต่อไปในอนาคต ซึ่งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้เห็นถึงว่าวินัยในข้าราชการนั้นไม่ใช่แค่การปฏิบัติตามแบบแผนหรือคำสั่งเท่านั้นต้องเป็นการปฏิบัติให้เห็นมาจากพื้นฐานของจิตใจในการปฏิบัติด้วย ซึ่งหลักธรรมที่ข้าราชการพลเรือนควรยึดถือปฏิบัติเป็นตัวอย่างอันได้แก่ ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมของผู้ปกครองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่าง เพื่อให้เกิดวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า ข้าราชการที่ดีต้องปฏิบัติหน้าที่โดยการนำหลักธรรมมายึดถือเพื่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือเอกชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำในประเด็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมกับวิชาชีพอื่นนอกเหนือจากวิชาชีพข้าราชการ

References

- Ajahn Sumedho. (2008). Buddhism and The King of Thailand. Bangkok: 24 Inter Print.
- Kankratok, W. (2012). An Analytical Study of Enlightenment of People According to Their Occupations in Theravada Buddhism. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Leelakitpaisan, Y. (2008). Introduction to public administration. Bangkok: Suan Dusit University.
- Phrakhru Phothithammanusas, Phramaha Samrong Saññato and Buarapa, H. (2020). The Integration of Buddhist Principle for Working Behavior in Local Government Organizations. *Journal of Modern Learning Development*. 5(3). 260-273.
- Phramaha Ridtichai Sumuntapanee (Prompinid), Phra Soponpattanabandita, Phramaha Mit Thitapanyo and Bangploeng, K. (2020). A Study of the Dhamma Explanation of Phra Thepvoramuni (Samli Paññāvaro) Affecting the People Lives in Buddhist Communities in That Phanom district, Nakhon Phanom Province. *Phimoldhamma Research Institute Journal*. 7(2). 145-153.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2013). Dictionary of Buddhism. Bangkok: SR Printing Mass Product.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2013). A Buddhist Prosperity Indicator. Bangkok: Sahadhammika Publishing.
- Office of the Civil Service Commission (OSCS). (2021). *Principles of Recruiting and Selection of Persons for Government Service: Qualifications of Civil Servants*. Retrieved January 22, 2022, from <https://www.ocsc.go.th/civilservant>
- Office of the Civil Service Commission (OSCS). (2021). *Code of Conduct for Civil Service Workers*. Retrieved January 22, 2022, from <https://www.ocsc.go.th/node/638>
- Tantiwanitchanon, J. (2016). An Analytical Study of The Cultivation of Ethical Principle in the Youth by Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto)'s View Points. (Master's Thesis). Mahidol University. Bangkok.
- Yodkaew, A. (2019). *The Four Points of Merit Expounded in His Majesty King Rama IX's Royal Words*. Retrieved March 14, 2022, from <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190116190446539>

